

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

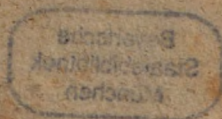
El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

DISPUTATIO INAUGURALIS
 QVA
 VINDICIAS
 IVRIS NATVRAE
 CHRISTIANORVM
 IVSSV ET AVCTORITATE
 AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS
 PRAESIDE
 VIRO
 MAGNIFICO ATQVE EXCELLENTISSIMO
 DOM. IOH. ANDREA MICHAELE
 NAGELIO
 METAPHYS. LING. ORIENT. ET ORAT. PROF. PVBL. ORD.
 ET BIBLIOTH. PRAEFECTO ORDINIS SVI h. t. DECANO
 SPECTATISSIMO
 PATRONO ATQVE PRAECEPTORE SVO
 PIE COLENDO
 PRO SVMMIS IN PHILOSOPHIA HONORIBVS
 RITE AC LEGITIME CAPESSENDIS
 D. VIII NOVEMBR. A. S. R. c1010cclvi
 PVBLICAE DISQVISITIONI SVBIICIET
 AVCTOR
 GEORGIVS CHRISTOPHORVS SCHVVARZIVS
 NORIMBERGENSIS.

ALTORFII NORICORVM

PRAELO IOHANNIS ADAMI HESSELI ACADEMIAE A TYPIS.

STATE OF TEXAS

COUNTY OF [illegible]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

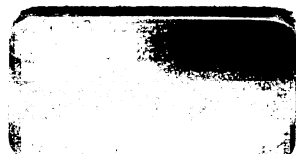
[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

[illegible text]

namquam morum disciplina Christianorum, inquit IO. HEVMANNVS, academiae nostrae lumen, in comment. de fontib. et oeconom. legum ciu. sect. II p. 94. tradita fuit uberrime; ius tamen naturae secundum doctrinam Christi mihi non satis explanatum uidetur. Explanatum autem? Immo uero ne dignum quidem censeatur a tetricis suis censoribus, quod in scientiarum regno, magis tamen magisque amplificando, ciuitate donetur. Tantum enim abest, ut indagationem quamdam id mereri existiment; tantum abest, ut eiusmodi tentamen, qualecumque est, non dicam necessarium, sed laudabile tantum esse concedant; ut potius, immane fatum! contumeliis, sibilis atque conuiciis pios officiorum genera secundum Christi legem definiendi conatus confectentur. Nugas appellant, auribus animisque hominum absurdos esse clamant, ludibrio habent quemque eiusdem sententiae fautorem. At aestimatores rerum parum aequi nobis omnes uidentur, qui spreta diuini collustratione, rationem solam officiorum magistram admittunt. Crescant enim, vitae lumine diuinitus aucto, naturae uires; decrescant uirium defectus. Formosior, amabilior, utilior uirtus; uitium magis inimicum, magisque infestum nobis representetur. Reddantur amicitiae immortales, mortales inimicitiae. Turum perpetuumque sit genus humanum, sanctiores regulas amplectens; amor enim et fides nullam habeant obliuionem. Satis igitur

superque de eiusmodi scientiae iucunditate atque praestantia persuasus maxima cum uoluptate eandem quodammodo explicaturus atque ab inimicorum iniuriis defensus sum, ueritate fructibusque eximiis optime se commendaturam.

II

secundum
aliorum
et

Equidem tantum luminis Numen supremum animis mortalium indidit, ut, si agendi impulsus eisdem insati ad idem curis prouidis ducantur, ad bene beateque uiuendum uia facile inueniri possit. Sed lux haec, nobis innata illustretur, necesse est, maiori puriorique luce, quae nobis, innutritis in mitissima Christi doctrina largiter oriri solet, si, quod debemus, ad perfectam semperque duraturam felicitatem, ueris christianae disciplinae affectis propositam, contendamus. Insigniora de naturae legibus dilucide exponendis conamina uirorum nostri et anterioris aevi summorum non ignoramus, nec meritis eorundem detractum quidquam uolumus. Sed laude et ad posteros praedicatione praecipua digna putamus consilia illustri de BOINEBURG, aulae electoralis Moguntinae olim administri, de omni eruditione eiusdemque cultoribus immortaliter meriti, qui, referente Rachelio in dissert. de iur. nat. et gent. th. 101, quae erat erga omnis generis studia singulari propensione, solebat uiris doctis idem eximia suggerere argumenta, in quibus ingenia sua exercerent, iisque aliquoties significauit, se desiderare, qui ad imitationem Seldeni de iure nat. iuxta disciplinam Christianor. commentaretur. Literis communicauit desideria sua uir summus cum Forstnero, Boeclero, Conringio, Puffendorffio, et Rachelio, qui quid responderint, uid. in GROENINGII Biblioth. Iur. Gent. Europ. L. III c. IX p. 279 seqq. et in THOMASII paullo pleniori hist. Iur. Nat. append. II, p. 156. seqq. Nec displicuit hoc uotum illustri SECKENDORFIO, quippe qui in addit. des Christen-Staats p. 315 eodem modo optat, *dass man das Ius publicum uniuersale, man heisse es nun naturale oder gentium aus denen principis Christianismi herführete, oder doch, was aus dem Licht der Natur herkommt, nach demselben examinirte und accommodirte.* Conf. eiusd. Entwurf eines allgemeinen natürlichen Rechts, in teutschen Reden n. 50. Quid? quod Philosophiae recentis parens, illustri LEIBNITIVS, Boineburgii mentem, quam, habita cum eodem consuetudine, omnium

omnium optime perspexit, non potuit non probare, id quod praefatio eius ad codicem Iur. Gent. diplom. satis testatur, in qua inter alia de uariis quoque iuris naturae gradibus differens, tandem, recte, inquit, a uiris doctis inter desiderata relatum est ius naturae et gentium, traditum secundum disciplinam Christianorum, id est, (ex Christi documentis) τὰ ἀνώτατα, sublimia, diuina sapientum. Nonnulli igitur, tantis tamque multis consiliis atque stimulis excitati, rem ipsam aggredi tentarunt, ut uero diuerso itinere, sic diuerso progressu. Alii enim suarum sententiam perperam intelligentes a recta uia plane aberrarunt; alii uero, recte incedentes, iter haud prorsus perfecterunt. RACHELIUS duplicem semitam, alteram transuersam, alteram rectam aliis monstrauit, ita tamen, ut non uia, sed tramite egressus esse uideatur. In differt, enim de Iur. Nat. et Gent. th. 101. primum de ill. Boineburgii consilio uerba faciens temere credit, imprimis hoc Maecenatem uoluisse, ut ex optimorum Theologorum et imprimis Ecclesiae Patrum scriptis ostenderetur, quid ipsi crediderint, iuris esse Naturalis: quibus argumentis quaeque capita adstruxerint, et illustrauerint: quomodo illa disciplinae Christianae uel consentire, uel hanc Iure Naturali praestare; et prae illo multa eximia habere, existimauerint. Cum itaque, pergit RACHELIUS, hoc argumentum nemo tentare, uedum perficere tantum opus possit, nisi qui et naturalis et reuelatae religionis Christianae exactam cognitionem sibi comparauerit, Theologis sane hoc relinquendum est. Deinde uero, eodem se loco pro noui itineris duce gerens, sed ad rectam atque a se relictam antea uiam rediens, et quia, inquit, imprimis in disciplina Christiana tantopere commendatur et Lex Charitatis, et Lex Patientiae, notumque sit, tum ab aliis, tum a Grotio bis multos singulares effectus tribui solere, hortatus sum, immo rogauit nonnullos, ut bis Legibus explicandis aliquam operam nauarent, docerentque, quatenus illae cum Iure Naturae conuenirent aut ipsi praecellerent. Rachelium excipit fidissimus eius affectator, IO. IOACH. ZENTGRAVIUS, qui non solum illius uestigiis plane insitit, sed praeterea quoque longioribus anfractibus usus est illo. Quum enim de origine, ueritate et immutabili reuerentia Iuris Naturae secundum disciplinam Christianorum, ad captum tamen gentilium, disquisitionem conscriberet; adductis in medium praestantissimorum ex Ethnicis Philosophorum testimoniis, ostendere uoluit, hanc Christianorum Philosophiam, a Christianis licet profectam, eandem esse,

quam ex rationis lumine etiam Gentiles tradiderunt, illorumque captivae menti-
 que respondere. vid. eiusdem orig. iur. nat. secundum disc. Christianor.
 ad gentium captum vindicat. controu. 1. p. 7. conf. quoque eiusd.
 summa iuris diuini, Argent. 1699, 8. Quid vero? Num ethnicorum
 testimonia nouo suffecerunt iuris naturae Christianorum compilatori,
 TRIERO? Minime gentium. Nam Iudaeorum quoque Mahumeda-
 norumque consensum cum reuelatae religionis nostrae societatisque
 humanae fundamento ostendere enisus est in introductione sua zu dem
 Recht der Natur der Christlichen Völker. Agmen denique claudit
 IO. LVDOV. PRASCHIVS; nec, quo uixit, tempore, nec meritis in
 ius naturae Christianorum ultimus. Praeclare enim et sine ullis cir-
 cuitionibus Christi legem, sacraeque uolumina, in statu quoque natu-
 rali pro actionum nostrarum norma et rationis supplemento habuit in
 comment. de lege caritatis, et in designat. iur. Nat. ex disc. Christia-
 norum, in qua posteriori, elaborationem aliis relinquens; delineatio-
 nem tantum huius scientiae in tabulas redegit, atque unicum, non
 tamen prudenter satis explanatum, addidit exemplum. Add. Perillustri-
 CHR. WOLFFII obseru. de principio iur. nat. iuxta doctrinam
 Christi in hor. subf. Marb. 1730. Nec praetermittendus esse hac in
 re uidetur uir acutissimus, IO. BARBEYRACIVS; qui, *j'avois dessein*,
 inquit in praef. uersioni operis Puffendorf. praemissa p. 124. *de parler*
ici des defauts qu'il y a dans la plupart des livres et des discours de Mo-
rale; - - de la conformité des devoirs, que la droite raison nous en-
seigne avec les maximes de l'Evangile. Sed institutum optimum euen-
 tu caruit, nisi ea huc referas, quae in traité du jeu I. I, c. 3. speci-
 minis caussa attulit.

III

auctoris
 sententi-
 am.

Varias uariorum de iure naturae Christianorum sententias pro-
 lixius non recenseamus; tradamus dilucide nostram, quae, licet cum
 caeteris minus congruat, uera nihilominus erit, si, quod contem-
 dimus, ex ipsa rei natura hausta fuerit. Ut autem habeant, quod
 in diiudicando tentamine nostro sequi possint, idem lecturi, prae-
 mittamus positiones paucas, rem omnem breuiter strictimque com-
 plectentes. 1) *Naturam, rei cuiusque essentiam, uires, facultates et*
receptiuitates dicimus. Haec uocis acceptio, usui loquendi conformis
 nec

nec discrepare ab aliorum arbitrato uidetur. conf. Summe Reu. IO. PETR. REUSCHII *systema metaph.* §. 637 et BAVMGARTENII *metaph.* §. 430. II) *Actiones hominum determinantur uel ex principiis internis, ueluti ex corporis humani structura et animae facultatibus, uel externis, hoc est, rebus omnibus coexistentibus.* III) *Ius naturae, actionum nostrarum norma, totam naturam respicere debet.* Ergo totum ius naturae non tradunt, nec qui uel sola principia interna sequentes, hominem aut solis legibus mechanicis, aut animantium instinctibus subiiciunt, aut hominem ratione praeditum, sed ab omni cum rebus aliis communione quasi exclusum, mente complectuntur; nec qui sola principia externa, ueluti socialitatem sequuntur. Quae sit Stoicorum mens sententiae; *naturae conuenienter est uiuendum*, non nescimus; sed ita eandem interpretamur, ut tam nostrae, quam rerum omnium aliarum, quibus implicati sumus, naturae conuenienter uiuendum esse putemus: id quod latissimum officiorum campum facile nobis commonstrabit. Quare non incommode rerum uniuersitatis symphoniam; legis naturalis principiam, stabiliti incomparabilis D. D. HEVMANNVS. uid. eiusd. prolus. comment. de sent. et oecon. leg. ciu. praemissa. III) *Vires corporis et animae augeri possunt et (quod caput rei est) augeri debent.* Primum hoc fit, fierique oportet, *modo ordinario*, id est, usu et crebriori exercitatione. Quae in stuporem nos haud raro conicere solent, saltatorum et funambulorum exempla, ultra comparationis nostrae limites non extendenda, quantum ualeat frequens exercitium in corporis humani uiribus, abunde declarant. Praeterea stupefcimus, quod animae facultates attinet, uiros in computandi arte uersatissimos, memoriae capacissimos, musicos, ludi schachici heroes, manus simul cum tribus conferentes. Quantum itaque uulgare horologium ab artificiofo, tantum homo rudis ab homine decenter culto distare uidetur. Deinde uero hominis uires, *modo quoque extraordinario*, crescant; ad quem pertinet diuina reuelatio, quae siue uera sit, siue pro ea falso habeatur, uti Alcoranus, noua agendi principia suppeditat. Res notissima explicatione ampliori non eget. V) *Christiana religio omnium excellentissima, quam cuncti amplecti debemus, naturam hominis, uiribus agendi, insigniter auget.* Vnde homo christianus dicitur in sacris literis *nati uires* I Cor. V, 17. Ephes. II.

Η, 10, συζωποινδεις τη Χριστ Ephes. II, 5, 6, μεταβας εκ του θα-
 ρακτου εις την ζωην, I Ioh. III, 14, ουδεις δια αυτην παλιγγενειας, και ανα-
 γαμιστου πνευματος αγιου, Tit. III, 5, φησιν ουκ ο Χριστος, Ephes. V,
 14. VI) *Officia hominis qua talis, et hominis christiani, practica
 separari nequeunt.* Haec separatio perniciosissima et homine christi-
 ano indignissima, prauos mores disseminat et sustinet. Generatim
 enim arbitraria ista distinctione disciplinarum theoreticarum moralium
 ratione pii, iusti, decori, uirtutis, prudentiae, id efficitur, ut ho-
 mines etiam in uita practica officia sic inter se diuisa, ac se non nisi
 ad ius strictum obligari, putent. VII) *Aburdum, officia pietatis et
 caritatis seholis theologorum, tantum inculcanda relinqui, quae Christiani
 omnes ad sumum ius naturae referre debent ex rationibus christianae reli-
 gionis propriis, reliquis autem efficacioribus,* conf. S. diss. X. Ira, animi con-
 citatio atrocissima, scelerumque immanium feracissima, quibus remediis
 fugienda leniendaue sit, gentiliū sapientes ingeniose quidem, sed
 parum efficaciter, docuere. Vt Quinctum fratrem TVLLIUS, offi-
 ciorum magister eloquentissimus, ab iracundia ad humanitatem re-
 uocaret, totum animum, curam, cogitationemque in omnium laude
 uindique colligenda, inque summo rerum suarum splendore ac magnitu-
 dine tuendo ponere iubet, atque cauere, ne quod in se, cuius uirtutibus
 theatrum totius Asiae datum sit, insigne uitium fuisse dicatur, quippe
 cuius rationem uitae res et fortuna eo deduxerint, ut sempiternus de
 se sermo hominum futurus sit. *Si implacabiles,* inquit epist. I ad
 Quinctum n. 13, *iracundiae sint, summa est acerbitas; sed autem exor-
 tabiles, summa leuitas: quae tamen, (ut in malis) acerbitati anteponen-
 da est.* SENECAE philosophia in quibusdam uix firmior. Etenim,
 ne incidamus in iram, famis et sitis expletione uix tempore quouis
 obtinebimus lib. III, de ira c. 9, 10: nec furore hoc omnes liberabit
 speculorum usus aut sapientis dictum: *cum pare contendere anceps est;
 cum superiore fartosum, cum inferiore fordidum.* c. I. lib. II c. 34. Dogmata
 fastu plenissima, quibus mentis perturbationes coercere gentiles uo-
 lebant, recensuit clariss. STOLLE in diss. de splendida magis, quam
 solida ethaicorum philosophorum doctrina morali. Philosophus
 christianus animi incitationes argumentis longe fortioribus, debella-
 bit, debellatasque diuinæ prouidentiae et uoluntatis, itemque futurae
 uitae repraesentatione diutius in officio continebit. Quae excellentior
 enim

enim argumentorum praestantia, eo maior obligationis vis atque potestas. VIII) His igitur praemissis facile nobis erit, declarare ius naturae Christianorum, quod ex natura humana, uiribus diuinitus aucta, repetitum, tradat officiorum normas, rationi haud contrarias, Christianorum statui conformes, maiorique motiuorum inde defluentium uinculo constrictas. Inde uero cum utilitas rei, tum necessitas sine ullo negotio cognosci poterit.

Definitio
jur. nat.
christ.

III

At alius rem repetamus, et ad singula eundo, instituti nostri rationem curatius persequamur. Homo quum puriori Christianorum gregi adscribi cupit, tantum abest, ut exuat humanam naturam, ut contra ad eandem exornandam perficiendamque nouas accipiat uires. (conf. §. praec. n. I et V.) Verum enim uero naturae ipsius conditionem rimari quodammodo licebit, de cuius uiribus in uniuersum spectatis inter theologos et philosophos tam ampla, quam uaria, est disputatio. Primo uero intuitu sensuum se nobis offert uarietas, inferior appetendi, quae bona uidentur, gradus, multiplex instinctuum uis, natura, usus pariter atque abusus. Quae quum omnia cum aliis animantibus communia habeamus, sollicite distinguenda sunt ab iis, quibus iisdem praestamus; quam quidem praestantiam elegantissime descripsit TVLLIUS lib. I de offic. c. 4. qui, inter hominem et belluam, inquit, hoc maxime interest, quod haec tantum, quantum sensu mouetur, ad id solum, quod adest, quodque praesens est, se accommodat, aululam admodum sentiens praeteritum aut futurum. Homo autem, quod rationis est particeps, per quam consequentia cernit, causas rerum uidet, earumque progressus, et quasi anteceSSIONES non ignorat, similitudines comparat, et rebus praesentibus adiungit atque annectit futuras: facile totius uitae cursum uidet, ad eamque degendam praeparat res necessarias, et caet. Ac natura iuris, idem inquit l. I de leg. c. 4, explicata est nobis, eaque ab hominis repetenda natura; addimus, cum rerum uniuersitate connexa. Inde sapientioribus cum anterioris, tum nostri aevi, uiris ingentem officiorum obligationumque cumulum eruere placuit, quae pertinent ad hominis uel animalis, uel ratione praediti, eiusque uel uitam in solitudine, uel in societate maiore, uel minore degentis statum.

De natura
hominis.

B

uid.

(uid. §. praec. num. II) Vix crediderimus, esse nonnullos nostrae praesertim aetatis, qui praestantiae humanae pertaesi eo dementiae procedere possint, ut nullum, uel paruum saltem inter homines et bestias discrimen adesse, quid? quod illos hisce infeliciores esse praefracte tueantur. Auctoris quidem temulenti de l'homme machine capitis illius tribus anticyris insanabilis, philosophiam, ipsi fortasse, bestiisque maxime consentaneam, non curantes Gallorum quorundam recentiorum fucum et somnia inania, puerilia, hominibusque indigna putamus.

V

Doctrina
sanior in-
stinctuum,

Prouidus cautusque naturae hominis inuestigator hominem creatoris summi opus, infinitae sapientiae monumentum, mirabundus intuetur, et diuinae prouidentiae acceptum refert, quod machina humani corporis partim sine nostra opera moueatur, partim igniculis exciteatur, quibus ratione temperatis ad bene beateque uiuendum impellimur. Equidem non errasse censemus eos, qui instinctus, in rationis gyrum deductos, iuris naturalis principium putarunt. uid. CLAPROTH. Grundriss des natürlichen Rechts et eiusd. peculiaris hac de re disquis. in der Samml. Juristisch, Philosophisch und kritischer Abhandl. Quod si uero non nemo, qui haud ita pridem, nimia *philantropia* deceptus, iuris naturalis doctrinam ad se pertinere, aliosque omnes, ceu fungos et triobolares, fastidiose contempnere, animum temere induxit, de iure, hominibus innato sollicitus, instinctus qualescumque, non ratione temperatos, deprauiatos quoque, iusti, rectique normam esse contendit, eidem iure occinimus, quae profert auctor dubiorum iuris nat. p. 142: *Si pessimus audis, habebis non ius naturae hominum, sed bestiarum, imo, quod peius est, diabolorum. Certum enim uidetur, qui ius hominum statuit, quod non est ius, sed corruptela, et contra, qui ius non esse dicit, quod tamen est ius, illum deteriorem esse bestiis, et Deum atque rationem subiicere, bestialitati.* Sed longe tolerabiliore esse nobis uidentur, qui instinctus admittunt, quam qui iustum rectumque natura nihil esse statuunt, et uel educationi, uel moribus, uel legibus ciuilibus, omnia officiorum uincula adscribunt. Veterum nonnullos hac labe, uitae ciuili infauista, contaminatos fuisse, res est notissima. Quod uero ante Socratem peruersa haec opinio omnium mentes inuaserit,

educatio-
nis,

uaferit, quem admodum tradidit facta clarissimus SCHMAVSS in hist. iur. nat. § II p. 7. seq. rerum documentis, quae adhuc seruamus, antiquissimis, repugnare uidetur. Quam late pateat in homine morum uis atque potestas, quantumque ad eos formandos ualeat in liberos parentum cura prouida, quotidiana tristi laetaue experientia edocemur. At ea propter uera non sunt, quae protulere auctores introductionis uersioni biblicorum Anglicanorum praemissae § 14 p. 9: *Dieses aber behaupten wir, inquit, dass, wenn die Menschen die Tugend dem Laster vorziehen: so koemmt solches vielmehr von der Aufzuehung, die sie genossen haben, und von der vielen Mühe her, die man sich gegeben hat, ihre Urtheilskraft in der Kindheit wohl einzurichten.* Iure optimo contradixit S. Ven. TELLERVS in praefat. sua sequentem in modum: *Eine gute Aufzuehung ist eigentlich nicht die Ursache einer tugendhaften Gemüthsart, sondern nur die Aufmunterung und die Anweisung zur Erkenntniss der Wahrheit, und aus dieser muss die Liebe des gutem und der Hafs des boesen, als ihre Wirkung hervorkommen.* De legibus uero ciuili- legum natur. *uid. D. D. HEVMANN, in comment. de font. leg. ciu. sect. I.*

VI

Sed parcas, inquis, quaeso, labori! Niteris nequidquam commendare nobis excellentiam hominis, quem labe quaedam insita naturae uirtutis tramite auocat, cuius animus, pestifera infectus contagione, hominis corruptae, sani nihil agere ualet, atque adeo deprauatus est, ut ad meliorem frugem numquam redire queat. Num nobis, humane lector, imponere student, qui tantum luminis cuique mortalium superesse afferunt, quantum pro suo circulo ad legem suam cognoscendam sufficiat? siue rationem limitibus circumscriptam, siue morbo inueterato corruptam dixerimus, iam non dispiciamus, quum diuinorum ope oraculorum adiui, falli mortalem sciamus, qui peccatum se habere neget. Rom. III, 10 seq. I Ioh. I, 8, Hebr. XII, 1, Iac. III, 2. At nihilominus multorum de statu corrupto sententiae corruptae prolatae fuerunt, de quibus paucis dispicere instituti nos ratio iubet. Iam apud ueteres *Tusc. Quaest. 1. III, cap. 1 et 2.* Sed ueram mali originem gentilium sagacissimi non detexere, uid. TOB, PFANNER, syst. theol. genti, c. 9

§ 7 et S. Reuer. CANZII philof. Leibn. et Wolff. ufus. in theol. c. V § 536 n. 365. Nec ii apud omnes gratiam inire uidentur, qui noſtris temporibus, ſola ratione duce, peccatum innatum, atque a primis parentibus nobis inſitum, cognofcere, ſenſaque ſua argumentorum catenis firmiſſimis munire ſtudent. Neruos ingenii hac in re intenderunt acutiſſ. ANDR. WEBER, in der *Ubereinſtimmung der Natur und Gnade*, et complures alii. Quae ſit criminis ad totum genus humanum propagati hiſtoria funeſta, ſacer codex ignorare nos haud ſinit. Deus ipſe, qui primum hominem imagine ſua ornauit, inſitam hominis poſt lapſum prauitatem clare deſcribit Genef. VIII, 21. Multum ſane inſcitiae aut nequitiae omni aeuo proditum fuit ab iis, qui lucem huic rei nimis claram aut nebulas offundere uoluerunt. Sãntior doctrina, literiſque ſacris conuenientior hæc eſt: malum illud natuum omnes homines afficit, eodemque non quod ad eſſentiam, ſed quod ad naturam, ad æternum diuinæ uoluntatis obſequium inſirmos reddit. conf. immortalis ſamae uiri, S. Ven. BAVMGARTEN. theologiſche Moral. P. I c. 4 § 46. Ad noſtrum in primis ſcopum diſquirere ſpectat, num homo in ſe ſiſque uiribus plane nihil habeat, quod ex inueteratis, quibus opprimitur, malis emergere poſſit? Equidem Flacii aliorumque ſententiae centies proſtigatae: ſed nondum deerunt, qui, ut inter multos unicum nominem, CONRADI DIETERICI, optimi theologi, ſententiae ſubſcribent, qui, in *ſpiritualibus*, inquit in inſtit. catech. p. 518, *libertas uirium omnino nulla, ſed plane mortua eſt, Coloff. 2, 13, ut homo nec ad gratiam diuinam ſe præparare, nec oblatam acceptare poſſit.* Spinofa ſane eſt diſceptatio inter theologos de libero hominis arbitrio, ſeu de uiribus intellectus et uoluntatis humanæ poſt lapſum in homine reſiduis. Non interpretum, ſed oraculorum diuinitus datorum auctoritati conuenienter qui decernant, ac uerum tetigiſſe putamus. Οὐκ εἶθε, diuus Paullus inquit Rom. VII, 17, 20, κατὰ τὴν ἰσχυρίαν αὐτοῦ (οὐ οὐ θέλω εἶθε) ἀλλ' ἡ σικηρῶσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία. Εὐερίσθη ἀρα, pergit v. 21, τὸν νόμον, τῇ θελοῦντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ καλὸν παρακίεται. Sapientiffima itaque inter hominem, eique adhaerentem nequitiam a ſcriptore ſacro diſtinctio, quae ſimul haud reicienda emendationis humanæ δυναμὶς ſpem nobis iniicit. Faciat tantum homo, uitii contaminatus, experimentum, omnesque animi æruios intendaſ, quo perfectior quodammodo, quantumque uires eius per-

permittunt, euadat, aut, quo, quam insuperabilibus forsitan ipsi obtinendum sit difficultatibus, altioris se auxilii reddat capacem. Prima in animo, quasi virtutum igniculos et semina, non deprimat, sed purget. Rationis, diuini animae muneris, praestantiam promoueat, eaque promota, pedetentim magis magisque honestati studeat probitatique. At ut denique nulla actio sine animi impulsu suscipitur; ita idem in exercendis uirtutibus semper fortior sit, firmioribusque nunc naturalibus, nunc hominis uires superantibus nitatur fundamentis. Nec in roboranda sententia nostra, quam antea de uiribus nostris naturalibus protulimus, uirorum in re sacra perspicacissimorum auctoritate desistimus. *Nec affirmamus*, inquit S. Ven. et de puriori religionis nostrae doctrina merentissimus PFAFFVS in instit. theol. P. I c. VII § 10, *omnia ea effata scripturaria, quae uulgo hanc in rem asferuntur, ex aequo stringere, opera illa, quae a nondum conuersis sunt, simpliciter mala et reprobata esse. Cum enim ea subinde a Deo laudentur, praemiisque temporalibus compensentur, gratiaeque etiam auxilia pone sequentia habeant, denique legi diuinae, quoad substantiam actus, sint conformia, eatenus, quin bona dici possint, et quin eiusmodi opera et quoque, qui nondum sunt conuersi propriis uiribus efficere possint, nullum est dubium.* conf. solidissimus et S. Ven. REVSCH. introd. in theol. reuel. § 378 p. 703, 399.

VII

Siccine, inquis, naturam, et, quod eam transgreditur, arctissimo coniungis uinculo? An diuinos illos motus, humanis uiribus inaequales, fortioresque esse, nescis? Hoc autem concesso, in emendanda mente nostra aut humanum plane tollitur et obscuratur, aut, eo manente, remanet quoque uitiorum fons atque scaturigo. Ut fluctus tuos sedemus, consulamus oracula diuina Ioh. III, 3, Rom. VI, 6, II Cor. V, 17. Ex quibus patet, scitorum diuinarum sensum hunc non esse, quod homo, religionis christianae alumnus, naturam suam, sine qua tamen ne cogitari quidem potest, omnino exuat. Christianorum socius (en! quid nos sentiamus) insignem status mutationem, perpetuamque cum animi prauitatibus luctam subit, nec iam per saltus, sed per uarios gradus, in statum gratiae transgreditur, diuino numine sancto labori suo clementer adspirante. Suppletur

diuina clementia restaurata.

superiori adminiculo uirium defectus, renouatur animus, non funditus uero expurantur, sed amputantur altae imbecillitatis radices. Quo maior naturalis, eo amplior caelitus orta perfectio. Quo ardentior ad perpetranda bona cupiditas, eo facilior, eoque fructuosior mutatio salutaris (uid. supra §. III diff. n. V) Egregie mentem nostram confirmat theologorum summus, BVDDEVS, qui, in re-
genitis, inquit in theol. mor. cap. I § 36, natura ita se habet, ut quidquid in ea prauum atque peruersum est, per gratiam magis magisque imminuatur: ipsae autem facultates naturales, habitusque, qui per se mali non sunt, non destruuntur, sed emendantur, sanctificantur, et ad bonum finem diriguntur. confer. S. Reu. BAVMGART. Theol. Mor. P. I c. V §. 65 et CANZ. l. c. c. II praelim. §. 27 sqq. Enthusiasmi uitio laborare uidentur, qui opus gratiae sine hominis totius transmutatione peragi haud posse, et sibimet ipsis, et aliis incautioribus persuasere. Inde infelix cruci affigendae carnis studium; inde peruersa in latebras sese coniciendi consilia, quibus insecuta aetate ad multifariam hominum perniciem abusi sunt christianae cuiusdam religionis affectae; inde torpor piger et nefandus; inde detestanda motuum diuinorum, extraordinario, ut sibi fingunt, modo, aut ui atque coactione quadam homines emendatorum expectatio. Non nostris uero, sed grauissimis grauissimi HEVMANNI uerbis aut simplicitati huiusmodi aut peruersitati obloquamur: *dum in terris hisce ambulabis; ne quaere latibula, ut ferae, sed eretos ad sidera tolle uultus, intuere creatoris tui opera, infinitae potentiae, sapientiae ac benignitatis documenta innumerabilia. Obsu-
 sce et agnosce, Deum domicilium tuum in mundo optimo collocasse, teque generis humani societati adiunxisse. Caue igitur, ne ineptiae tuae in Christi dogmata praestantissima offensiones graues concitent, ne lex rationis uitium religionis corrigere cogatur.* c. l. sect. III § 15. Qui mutationem quamdam extraordinariam atque uiolentam praestolantur, ideo quam maxime falluntur, quia, ut iam iam diximus, non per saltum homines, sed per gradus in statum gratiae, transgredi manifestum est. Omnis enim status, tam naturalis, quam gratiae, diuersis gradibus pro diuersitate partim hominum eorumque uirium, partim circumstantiarum considerari potest. Gradus uero rationibus determinantur mouentibus, ex cognitione, magis magisque clariori oriundis, nunc simplicioribus atque

atque inferioribus, nunc magis compositis atque maioribus. Homo naturalibus adhuc uiribus praeditus, primum ex consuetudine aut ex sui tantum commodi studio, deinde ex honestate, denique ex pietate quadam naturali agere ualet. Hunc uero naturae limitem proxime excipit gratiae gradus infimus, infimum superior, superiorem magis superiores, magis denique superiores summus. uid. summus LEIBNIT. in praef. ad codic. diplom. CANZ. l. c. cap. IV. disc. praelim. et de re scholastica et sacra optime meritis CARPOV. in diff. de gradatione uirtutum.

VIII

Sed quorsum haec disputas, mi tiro, inquis, humane lector? quorsum? Scilicet, ut gratiae cum natura uindicata concordia, supremi Numinis auxilio concilianda augendaque, homini, non terrae tantum huius glebae adscripto, sed ad aeternam felicitatem uocato, iuris naturalis diuinitus corroborati cultum in omni, quo uiuit, status forma, serio commendemus, ipsique sanctioris doctrinae alumno, fluctuationem omnem, ex ineluctabili uirium prauitate ortam eximamus. Beata fors eorum, qui uitam degunt diuinae uoluntati conformem, quae nobismet ipsis per naturam innotescit, et per religionem, sine qua nec domus ulla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum uniuersum genus rebus suis optime consulere poterit. Dementissimam temeritatem Machiaueli, Baylii, Mandeuillii aliorumque, religionem nostram ciuili uitae noxiam criminantium, fortiter profligarunt S. Reu. BVDDEVS in diff. de concordia religionis christianae statusque ciuilis, celeb. KORTHOLT in obtrectatore pagano; et acerrimus reuelationis defensor LILIENTHAL in der gerechten Sache der göttlichen Offenbahrung P. V c. 11 §. 87 p. 4. 6 sqq. Ciuitatum salus (en! quo consentiunt omnes politicae doctores) in eo posita, ut ciues, magistratui suo obediens, secure uiuant et tranquille, atque adeo suum cuique tribuant, nec auaritiae, ambitioni et lasciuiae dediti quietem publicam misere turbent. Sed Christi doctrina uerissima magistratus reuereri iubet, et dare Caesari, quae sunt Caesaris, uitamque degere ab omni uitiorum labe immunem, ideoque firmissimum rei publicae fulcrum eandem putamus; non politicorum inuentum, aut rudis plebeculae territandae consilium callidum; cuius mendacii monstrofi auctores

Religionis
christianae
cum uita
ciuili con-
cordia

res transmarini infelicissimi quam maxime uellem, ne nostratibus innotescerent, et in uernaculam translati infirmorum animos deprauarent. Dabo, inquis, religionem christianam ciuilibus rationibus haud obesse; quid inde? liberam tamen ab imperio ciuili religionem non esse, euinces numquam. In ciuitatem homines cum coirent, de religione pacti inuicem non sunt, nec, si uoluissent pacisci, potuissent, cum mentem eadem pertingat, ideoque arbitrio cuiuscumque relinquenda sit. Religionis sub obteatu ne detrimentum quid capiat res publica, sedulo provideant populorum rectores, atque eatenus religio ciuili imperio subtrahi non potest. Princeps christianus ciuium felicitati et huius et futurae uitae nauiter intentus, religionis suae dogmata integra seruabit, nec aequa mente laturos est petulantes irrisorum turbas, qui diuino metu soluti quiduis sibi licere putant, et humanam maiestatem, ciuitatis uinculum, aggredi, commodorum spe allecti, non erubescunt. Sed si uera sunt, quae de religionis naturalis praestantia circumferuntur, religione reuelata opus sane erit? Religionem naturalem, naturalis iuris partem, religionem ueram, sed non perfectam, censemus, quidquid alii obloquantur, qui quidem Grotium, Puffendorffumque, uiros immortales, theologiae naturalis doctores dici, aegre passuri uidentur, nunc tamen (quod mireris) uitio uertunt Ill. Schmauffio, quod officia erga Deum in suo iuris naturalis systemate omiserit. Nos nondum obliti sumus, Puffendorffum, in libro de officio hominis et ciuis theologiae naturalis sciagraphiam dedisse, et quia omnes homines naturalis iuris notitia imbutos postulamus, ab iisdem quoque saniozem theologiam naturalem requirimus, de cuius praestantia uid. S. R. BVDDEVS inst. theol. dogm. L. I c. I § 19, sq. Sed non acquiescendum esse in naturali religione arbitramur, licet eiusdem donum maximum, quod characteres certos suppeditet, ex quibus ueram religionem a fucata dignoscere, eaque nos carere haud posse, perspicere queamus. uid. LILIENTHAL l. c. P. I et introd. uersioni biblicorum Anglicanorum praemissa. Si itaque, quod ratio nos docet, reuelatio nostra uera est atque necessaria; quid est, quod religionis christianae amplectendae uinculo subducere nos uelimus?

Naturalis religio uera, sed non perfecta.

VIII

Si, quod omnes debemus, Christo nomen damus, hoc est, actionum nostrarum normam unicam, salutiferam, sequimur Dei uoluntatem, sacro nobis codice luculentius traditam, cuius summa est, ut salutem, per Christi mortem uniuerso hominum generi partam, ordine diuinitus praescripto et fide integerrima amplectamur; foedus cum Deo et societatem inimus arctissimam, quae christianae hospitalitatis tessera est perpetua. Ο κολληματος τη κυριω, inquit Paullus, I Corinth. VI, 17, εν πνευμα εσι. Locum hunc amplissimum morum Christianorum magistri uberius explicare solent, inter quos euocasse sufficiat S. R. BAUMGARTEN. P. I theol. mor. c. V; nec minus congruenter diuinorum oraculorum sensui adornatus est liber IO. SCHILTERI de societate inter Deum atque hominem, eius iure et officiis, commentationi de libertate eccles. Germ. adiectus. Quemadmodum uero immensus Dei amor est, quo quisque regni Christi socius amicitia cum ipso coniungitur: ita ipsimet inuicem socii castissimo amore mutuo nihil prius, nihilque antiquius habere debent. Quid clarius seruatoris nostri uerbis? Αγαπησεις κυριον τον θεον σου εν ολη τη καρδια σου, και εν ολη τη ψυχη σου, και εν ολη τη διανοια σου. Αυτη εστι πρωτη και μεγαλη εντολη. Δευτερα δε ομοια αυτη. Αγαπησεις τον πλησιον σου ως σεαυτον. Εν ταυταις ταις δυσιν εντολαις ελος ο νομος και οι προφηται κρεμανται. Matth. XXII, 37 - 40. Luc. X, 27. Legis christianae antistites, diuino afflatu edocti, amoris obseruantiam idemidem inculcarunt. Paullus uocat amorem ανακεφαλαιωσιν του νομου, nec non πληρωμα νομου Rom. XIII, 9, 10, συνδεσμον της τελειοτητος Col. III, 14, το τελος της παραγγελιας I Tim. I, 5. Ex amore mutuo nos ad Christi gregem pertinere, cognoscitur, quare nos seuerè admonet seruator: παντα οσα αν θελητε, ινα ποιωσιν υμιν οι ανθρωποι, ετω και υμεις ποιειτε αυτοις. Ουτος γαρ εστιν ο νομος και οι προφηται. Matth. VII, 12. En igitur caritatis legem, legem fundamentalem regni sociorum Christi! En cynosuram, quam sequatur mentis lumen in explicando omni officiorum genere, tum quae Deo, tum quae homini debentur! En (quod te exigere a nobis sentimus), iuris naturalis Christianorum principium ser-

Lex caritatis principium iuris naturae Christianorum

C

tum,

tum, evidens, adaequatum! Non sumus ignari, quantis inuicem alterationibus morum doctores de primo iuris naturalis principio commentantur. Nobis, ab hac pugna alienis, rerum uniuersitatis symphonia, officiorum principio summo, legem caritatis contineri, supra demonstrasse aliquo modo, sat erit. (diff. § III) Ac propterea non est, quod assensum denegemus Cocceio atque Heineccio, uiris de morum legumque doctrina saniore immortaliter meritis, quorum hic, illius uestigia premens, hominum officia quaecumque, sola ratione praelucente, ex amore scite eleganterque deduxit in elementis iur. nat. et gent. Hal. 1738, 8. Quos praeter meritum offendit haec doctrina, horum caussa, gentiliū perspicaciorum fidem et iuris innati testimonium excitabimus. Sanxit Pythagoras, Iamblichus et Hierocle testibus, omnium amicitiam erga omnes; sed non eundem in modum. Aliter diligendos alieni generis, aliter ciues, aliter domesticos, aliter agnatos, aliter bonos, aliter malos, hos propter naturam, illos propter naturam et sententiam; diligendos bonos, malos odio non habendos; Deumque imitandum, qui bene facit improbis, probos sibi adiungit. Plura ueterum testimonia collecta uidebis apud HVET. in quaest. Alnet. de concordia rationis et fidei. l. III, c. 17, et apud IO. PHIL. SLEVOGT. de nat. hominum inter se amore. Caritatis igitur legi, natura et reuelatione nobis iniunctae, nemo se subducere, nisi prae fracte temerarius, poterit, qua e medio sublata, ut cum Cicero loquamur, omnis e uita est sublata iucunditas.

X

Iam fiat applicatio, quae, exemplis quibusdam in medium prolati, institutum nostrum clarius redditura est: plenior enim **ulterius declaratur,** iuris naturae Christianorum explicationem alii tempori reseruamus. Nondum inter eruditos constat, quodnam officiorum genus in iuris naturalis doctrina explanandum sit, utrum, praeceptorum exemplo, omne id, quod ratio suadet, an hoc solum, quod manat ex ea necessitate, sine qua civilis uitae integritas salua esse non potest, uid. SCHNEIDERI diff. de finibus iurispr. nat. regendis. Missis his fluctuationibus, id quod nemo, rerum gnarus, umquam in dubium uocauit, concedi nobis postulamus, quod uinculi, quo supremo naturae conditori obstringimur, ratione habita, nullum officiorum discrimen admittendum sit. Esse Deum, quem reuereri casta mente debemus, id ratio nos docet, luculentius firmiterque scriptura sacra, quam eeu diuina munus

munus hanc ob rem in pretio maximo habemus. Homo autem quam varia sibi met ipsi debeat, contemplatio sui, et, cui innexus, rerum harmonia ipsum ignorare haud patiuntur, cui tamen ex lumine codicis sacri, qui ipsum se amare ceu alterum iubet, lumen maius atque clarior oritur. Homini erga alios officia, ratione ministra, eaque singulari divina reuelatione edocta, optime dignoscuntur; sed interpretes officia stricti iuris ab officiis humanitatis sedulo distinguere, et illa, non haec, ad iuris naturalis sphaeram referre solent. Ne autem extra uleas quasi uagemur, nos amanter admones, ut loquendi usui et maiori doctorum numero cedentes uitae officia stricti iuris sola ad iuris naturalis disciplinam pertinere largiamur, et, quemadmodum addendo quidquam aut detrahendo ius naturae Christianorum ex iisdem effici possit, uberius declaremus. Bene mones et opportune: cum enim hanc pugnam pugnauerimus, de caetero officiorum genere inter nos facile conueniet. Officia stricti iuris hac elocutione contineri dicuntur: neminem laedas, uel quod ad uitam, uel quod ad corpus, uel quod ad existimationem et fortunas; nec quemquam laedas ante pacta, nec post pacta. His neglectis pax externa est laesa; inde bellum in statu libero, in ciuitate lites perpetuae. Qui adeo rudis atque agrestis, ut tenuia haec offendere non erubescat, eum uix hominis elogio dignum putamus: sed si tu es Christianus, singulares te et multo fortiores rationes permouebunt, ut te abstineas abs quacumque aliorum laesione. Ac propterea iam non incommode iterum te monitum haec uolumus, beneuole lector, maiorum maiori pondere ad agendum homines omittendumue multum flexibiliores sequacioresque fieri. I) Nonnulli ius naturae ex decalogo docuere, inter quos agmen ducit Philippus Melancthon, uir immortalis memoriae. Labor, ex quo multi fructus in hominum mores redundare possunt. At in decalogo Deus alitronans leges, quas stricti iuris uocas, iam notauit; quem tu, gregis christianae foucius, non est, quin summo studio amplectaris. Vindicare minatur Deus, legislator supremus, legis suae transgressionem aeternis flammis, cruciatibusque; sicuti obsequium eiusdem perpetuis praemiis beare promittit. En obligationis robur primum, speciali iussu diuino ortum, pace externa, eiusque laesae incommotis longe fortius! II) Deinde dictam tibi in nouo foedere in primis esse, serio cogitabis, legem caritatis, quae quidem noua lex non est, sed prioris legis noua expli-

explicatio. Et lege hac alterum, sicuti te ipsum, atque adeo hostem tuum, complecti iuberis. Eum uero, quem sicuti te ipsum diligis, nec occides, nec trucidabis, nec mutilabis, nec iniuriis uiolabis, neue suis bonis manus rapaces inferes, sed, ut tuo officio, quantum in te est, satis facias, uitam eiusdem et sanitatem tueris, depullabis pericula, precibusque Deo eundem nullo non tempore commendabis, felicitatem istius quoquo modo prouecturus. Vtique codicis sacri praecepta huius rei, centies repetita, frustra ignorasse te obtendes. En alterum obligationis fundamentum! III) Postremo, *melius homines*, inquit SECVNDVS, *exemplis docentur, quae in primis hoc in se boni habent, quod approbant, quae praecipunt, fieri posse*. At sacer codex plenus est exemplorum perfectae uirtutis, immo uirtutis perfectissimae Christi, seruatoris nostri, cuius uestigia ut premamus, idemtidem admonemur, quo aliis ad bene beateque agendum uicissim exemplo praeire possimus. En nouum tertiumque obligationis fontem! Homo christianus, qui tam fortibus argumentis ab aliorum laesione sibi cauet, cum forte damnum dederit, id ultro refarciet, quoniam quodcumque, ut alii sibi faciant, uoluerit, id aliis uicissim praestare iussus est Matth. VII, 12, Luc. VI, 31. Iuri naturali, (ut, quid sentiamus, ingenue fateamur) quidquam nec addi potest, nec detrahi, neque per leges ciuiles, neque per sacram scripturam. Quemadmodum ius naturale gentium ius dicitur, si gentibus applicatur, ius ciuile, si ciuibus; ita ius Christianorum uocamus, si Christianis declaratur conueniente explicacione, quam in codice sacro deprehendimus. Multiplex hominum status multiplicem iuris naturalis interpretationem postulat; quam in uita ciuili admittimus, in uita christiana reuicere uolumus. Miseri mortales, qui rationem extra doctorum compendia uigilantiam suam non extendere putamus! Egregiis rationibus nostram sententiam roboratam, reperimus in Excellentiss. D. D. HEVMANNI comment. de fontib. leg. ciu. sect. I. Quae cum ita sint, rationis omnino esse statuimus, quae sacer nobis codex de uindicta priuata omittenda, de iurium iurandorum cautioni usu, de in ius uocationis abstinentia, de mutuo, de usuris, de foenore, de iniuriis seuerè praecipit. Haesitabundis hac in re et obtusioris aciei hominibus lucem affundere potest LILIENTHAL. I. c. p. 359. Christiani ad peragenda haec cogitatione nexus, quocum

cum seruatore suo coniunguntur, propensiores redduntur. Si ulterius instas; haec scita ex Christianorum natura repetita esse, non negamus, nullo togomachiae uitio abrepti uid, § diff. III. Non sine summo laudis praeconio tibi commendamus pii Icti AHAS-VERI FRITSCHII libellum de iure ac regimine caritatis christianae in causis ac negotiis civilibus. Add. IMMAN. VVEBERI habitus iur. nat. ad discipl. Christianor. in cap. defensionis uolentiae, quem quidem acu rem tetigisse ubique, non existimamus. Ne stomachum tibi moueremus, uitae tantum officia, extorqueri solita, considerauimus; tu uero, si recte sapis, nimis non coarctabis indolem horum officiorum, quibus homo Christianus contentus non erit. Homo aliam ex alia tunicam induit, imperantis, eius, domini, serui, mariti, coniugis, parentum, liberorum, horum omnium, dic quaeso ulterius, quae sunt officia stricti iuris? Inter gentes ea iuris naturalis esse dicuntur, quae sunt inter priuatos. Sed quam uellem, ut nescirem privilegia exorbitantia, quae gentes non moratioris tantum, sed etiam Christianae, sibi ipsae sumunt, et uitae civilis magistri infauitis consiliis fulciunt. Praeclara sunt, et rationi et reuelationi conformia, quae sumamus uir, GROTIUS, in I. B. ad P. de caritatis lege, gentibus quoque dicta, nec non PRASCH, in disquis. de iure gentium maxime Christianorum uero et ficto, itemque D. D. HEVMANN, in diss. de ciuitate gentium protulerunt. Sed iurdis auribus narratur fabula. Moderatores populorum, inquit idem in comment. de font. leg. ciu. sect. III §. 16. eorumque assentatores legem amoris sibi pene habent probro. Confugium ad idola sua, ad ius nescio quod gentium, ad rationem status, ad trutinam regnorum, ad gladium ultorem. Parce ferro, mortalis, glebae tuae, quas prouincias dicis, res tuae caducae et fragiles et uanae tanti non sunt, ut tot hominum sanguis exsorbeat. Respice inopinatitas regnorum conuersiones. Dabius consiliorum prudentiae plenissimum euentus. Belli casus incertus. Si nullum collegium tam desperatum est, in quo nemo e decem sana mente sit ac bona fide: num ex toto gentium christianarum senatu nullus arbiter idoneus, nullus pacis auctor, armis nondum arreptis, legi poterit? Pertinacia, audacia, impetus praedonum, armis frangantur.

XI

legibus ci-
uilibus ro-
boratur,

Cum utrique diuinæ legi, tam literis, quam ratione promulgatae, obedire debeamus; officiorum discrimen, cuius mentionem paullo ante inieciimus, ad uiros christianos pertinere, firmiores legum ac morum interpretes, philosophiæ ueræ, non simulatæ affectatores strenui, iam dudum fortiter negarunt. Præstantior Senecæ doctrina, doctore christiano non indigna: *quam angusta res est, inquit, ad legem bonum esse? quanto latius officiorum patet, quam in-uris regula? quam multa pietas, humanitas, iustitia, fides exigunt? quæ omnia sunt extra publicas tabulas.* de ira lib. II c. 27. Verum enim uero in christianorum quoque prætorum atque officia religio- nis, uirtutis, humanitatis, amoris latius describi, et ciuibus seuerè iniungi solent; ex quo ulterius manifestum erit, quicumque iusto bonoque tantum ad normam iuris naturalis, cogentis, rudis, angustis nimis, ad ciuis probi et christiani nomen tuendum multum adhuc deesse. Roboramus, id quod diximus, ex ipsis legum tabulis. Iam ueterum legislatorum non nulli uno sæpe legum, codicis officia perfecta et imperfecta, mores, ritus aut consuetudines ciuibus indiscriminatim tradidere. uid. l'ESPRIT DES LOIX lib. XIX c. 16. Præsent huius rei exempla ubiuis obuia cum iuris Romani corpus ab Imp. Iustiniano confectum, ex quo probitatis et religionis præcepta bene multa collecta nobis dedit D. D. HEVMANN. in comment. de font. leg. ciu. sect. II §. 6, 199. et sect. III §. 17. cum amplissimæ constitutionum collectiones, Germaniæ procerum auctoritate in publicum emissæ, parique seueritate munitæ, in quibus eminent leges politice, hoc est, intentæ ciuilibus uitæ perfectioni summæ, quæ absque exacto religionis sanctique moris cultu obtineri nequit. Princeps, populi moderator, nullo magis, quam parentis cognomine, lætabitur, memor illius Claudiani;

Tu ciuem patremque geras, tu consule cunctis,
Non tibi; nec tuate moueant, sed publica damna.

Hæc dicta sibi in primis existimabunt christiani principes, quibus curæ cordique erit ipsa suorum uirtus, non uirtutis species aut pigmentum. Ac profecto cum sceptrorum uis tota pereat, si pendere iusta

iusta incipiunt; pernicissimi sunt (aut saltem uideri uolunt) iustitiae, quae ex sententia summi Leibnitii, diligentis sapientia est. *Es wuere zu wünschē*, ait Elector Saxoh. Augustus ord. Torgau. de a. 1583. rubr. von wucherlichen Contracten, *dass männigtichen die christliche Liebe bey sich so uiel gelten liesse; dass er mit der Uebermasse, die ihm der allmächtige bescheret, seinen Nechsten, so es bedarf, ohne einigen Vortheil und Gewinnst aushülffe; et in constit. polit. NASSOV. pag. 127 cautum: darneben vveib eines wahren Christen glaub sich durch die Lieb beuueiset, sol auch ein ieder mit Fleiß vermabnet wwerden seinen Nechsten nit aus einiger Forcht oder besorgten Ansteckens halben in seiner not und gefahr trost und hülflos zu lassen etc.* Usuraria prauitas aduersari dicitur der christlichen Liebe und den gemeinen Rechten cit. loc. add. R. Imp. de anno 1577. Cum, quod supra asseruimus, ciuitatis robur maximum sit Numinis sincerus castusque cultus, procul a ciuitate qualibet bene constituta arcentur Deum temere negantes, et in omnem impiorum cohortem poenae grauiores fanciuntur. Nullum certe religionis caput, de quo legibus non prouisum, idque seuerē. Decalogus totus cum uberiori eiusdem explicatione repetitur in ord. polit. NASSOV. P. I, cui in fine adiectae sunt quaestiones sedecim, ad quas post harum legum promulgationem, singulis annis recolendam, subditorum quisque excuti ab officialibus iubetur, et animaduerti in immorigerum, rigoroso hoc examine deprehensum. En pietatis probitatisque negligentiae, poenis coerceri solitae, specimen! Cui ignotum est, in constitutionibus politicis praeceptum de religione sabbathi, de literarum sacrarum explicatione, de baptismo et sacra coena imperari. Capita primaria fidei christianae, quam pura mente amplecti debemus, explicantur in libris symbolicis, quos principes, purioribus sacris addicti, conficiunt, legum imperii auctoritate adiuti. His omnibus rite perpensis, uix ueritas constabit politicorum nostrae aetatis fallaci dogmati, aeternam subditorum felicitatem extra imperantium christianorum curas esse. conf. ill. ab IVSTI Grund-Sätze der Policey VVissenschaft c. XV §. 172. Morum disciplina, quam ratio suadet et Deus, seruator noster, uberius explicat, ornamento et maximo usui est hominibus, in ciuilem societatem congregatis. Ideoque ca-

ueri solet legibus de honestate, de temperantia, de *uaporibus* colenda, de luxu reprimendo, de uitando otio, scelerum omnis generis fonte, de malitia fraudibusque praescindendis, simulque in refractarios uariae poenae constituuntur. III. ab IVSTI l. c. pag. 202. optauit, ut, praeter officiorum stricti iuris migrationem, calumniantium, ingratorum et immisericordium nimis uitia coercitionibus uindicarentur. Cui uoto, si legum codices et uariae Germaniae instituta diligentius respicimus, quibusdam in Jocis omnino responsum reperimus. Quod si igitur, quod nemini uitio uertatur, in harum legum rationes inquirimus, nonne easdem, nisi insipere studio uellemus, ex lege diuina naturali, et, quod caput rei est, reuelata, iure optimo repetamus? Cur non esse boni, quam uideri, malumus, et numquam recte facere, ut fecisse uideamur. Nemo nobis inopportune obiciat, haec suaderi magis, quam imperari, quoniam internum officiorum studium remedii externi, uolenti, incapax est. Imperantur omnino, et transgressores poena manet certissima, quam superior sponte, non interpellatus, quemadmodum in perfectae legis neglectu, irrogat, quamque dictio non audiens luere debet, uel existimationis et honorum iactura, uel aere, uel corpore suo. Caue igitur, ne politiae instituta sapientissima omni uinculo spoliis, eademque fallaci imperfectae obligationis obtutu irrita plane efficias, cum insuper scias, et quotidie experimento discas, hodie uitae officiis stricti iuris accenseri, quod heri pudori et libero arbitrio tuo relictum fuerit. Oscitantiam multorum non ignoramus; sed nobis, meliora edoctis, alienus sopor ad summe perfecta nitendi animum non deprimat. Princeps, isque christianus, naturae humanae uires et latebras optime perspexisse putatur. Is ipse suo uitae specimine, ciuibus praeuicebit, eoque scitis suis spiritum quasi atque sanguinem instillabit. Nam uita principis censura est, eaque perpetua: ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur; nec tam imperio nobis opus est, quam exemplo eius, cui cari, cui probati esse, cuiusque unius moribus uiuere nos omnes cupimus. Ita egregie passim PLINIUS in panegyrico. Sed, ut rudioribus subueniat, exemplo suo addit leges sapientes, leges diuinis legibus promulgatis congruentes, in quibus sibi perfectionis summae metam proponit, et ciues suos non tam secure et quiete, quam decore quoque, honeste

nesté atque pie uiuere iubet. Temerarios ui compellit, oscitantes admonet; et, conscius humanae debilitatis, laetatur impense, si sensim sensimque ad fruges sedire incipiunt. Ut perseuerent in obsequii ardore, cuius uis maxima, leges primarias legibus secundariis praemunit, hoc est politica, quae uocant, instituta adhibet, eoque efficit, ut, quod antea uis et imperium, mox mores uocentur. Nostra saecula, tellus nostra saeculis prioribus, aliisque orbis partibus longe antecellere uidentur. Virtus docetur in templis, docetur in scholis, in tabernis, in plateis. In scelera declamant senes, declamant iuuenes, nec adeo amplius puerulis difficile est, satyras scribere, quae, ludimagistro subridente, parentum praecordia gaudiis implent. Castigarunt olim, PLINIO auctore, uitia sua ipsi, qui castigari merebantur, iidemque emendatores, qui emendandi fuerunt. At enim uero nostris diebus spe sua non profus excidere semper uidentur, qui quasi nationis suae praeceptores, singulis hebdomadibus ad populares suos moralem conuersionem typis exscriptam emittunt, in eaque, prouti uarietas inscriptionum fert, humanitatem, uitam socialem, decorum, patriae amorem, integritatem et *Christianitatem*, inspersis multis salibus, miscentes cum utili dulce, non sine maximo laboris fructu commendant. Nec aliud agendo nihil se egisse merito credunt glomeratae linguarum caussa sodalitates, si (huic enim bono adsumus, aiunt) quoduis nequitiarum genus armis ingenii hostilibus infestant, quoniam

— — ingenuas didicisse feliciter artes
 Emollit mores, nec sinit esse feros.

Nos, Tuistonis nepotes, institutis his praeclarissimis insigniter mutati a maioribus nostris, qui caedibus, rapinis, gulae nimium quantum indulgebant, adeo ingenio moribusque differimus, ut mansuetudinem immanitati, frugalitatem luxuriae et uirtutis splendorem, simplicitati rusticae, praeferamus. Cum, quod ad externum ornatum, boni rectique uideri uolumus, et dum uolumus, tales aliquando futuri sumus; ergo agite, o mortales, concitate gressus, fucum abstergite, mentes emendate, et turpe honestumque, quia honestum est uel turpe, expetite, fugiteque! Quibus litium aeternis fraudibus interdictum est regali sapientique prouidentia, (quis enim ignoret regis, legibus armisque potentissimi, iussa seuera?) — ii, si, quod omittens debent, ex af-

D

fectu

sectu christiano, Paullino monito obedientes I Corinth. VI, 7, omit-
tunt, melius acturi sunt. Viri rerum prudentissimi saepius iam suafo-
res existere, ut religionis et iuris elementa infamibus in scholis, adu-
lteribus in templis, proponerentur. Non abnuimus; addimus, fore,
ut ubiores sanctioresque fructus ex utilissimo hoc instituto referamus,
si iuris stricti regulas ad religionis nostrae stateram expensas, hoc est,
officia iuris naturalis Christianorum populo tradamus. An euentus
umquam respondeat optatis his saluberrimis, non coniciamus; quem-
admodum quoque animum non inducturi sumus, fore, ut, quae mox
dabimus, consilia plurimorum calculis probentur. Ius naturae singu-
lorum, ad gentes liberarum applicatum, ius gentium dicimus. Si igi-
tur homines singuli naturae iussa religioni nostrae conformiter expe-
dire necesse habent, cur non gentes liberae, christianae? Ius gentium,
quod a pactionibus uel moribus nomen sortitur, trutinam istam chri-
stianam uix aspernaretur. Ergo ius gentium Christianorum, uisione
uaria sumtum, animo facile complecti possumus. Eam partem philo-
sophiae practicae, quae nexum imperantem inter et subditum tradit, ius
publicum uniuersale appellamus. Iam contendere posse uidemur,
etiam in hac disciplina conducere doctoribus; si nostrae religionis scita,
eam tironibus tradituri, in mente oculisque habeant. Cum politicam
profitemur, principem magistratumue, qualiter regat, cui praestit,
hominum societatem, consiliis monitisque iustruere uolumus. Nul-
lam hac moralis philosophiae parte magis deprauatam hominum per-
ditissimorum malitia scimus, ideoque merito laudamus conatus JACQ.
BENIGNE BOSSVET dans la politique tirée des propres paroles de
l'écriture sainte. Quae priuatae domus regendae praecepta continet,
politicam priuatam, illustr. THOMAS. in dem kurzen Entwurf der
politischen Klugheit et S. R. CHRIST. AVG. HEVMANNVS im po-
litischen Philosopho ex christianae prudentiae regulis non sine insigni
emolumento tradere coepere. Sed inuentis his addere quidquam, esse
haud difficile, prouti par est, modeste arbitramur.

XII

Refutan-
tur argu-
menta ad-
uersario-
rum.

Explicata nunc, stabilita satis atque illustrata nostra de iure na-
turae Christianorum sententia, optimo iure huic specimini finem im-
ponere licebit. At quem, quaeso, finem? Aduolat hostium nubes,
denunciatur bellum, conclamatur ad arma, parantur machinae et

tormen-

tormenta, Quis furor? Quae panica terricula? Ah! corruerent, si nostram probarent sententiam, lubrica iuris naturae fundamenta. Reiciuntur enim inordinatae inclinationes, damnantur stimuli effrenati, Os profecto durum! Hinc, non, ut optimum quemque doctissimumque decet, argumenta, eaque ponderosa, sed scommata ad deludendam, ut summorum uirorum operam, sic salutarem nostram scientiam proferuntur. Vix autem ac ne uix quidem creditu facile est, quam irreuerenter, quos reuereri sapientes omnis aevi decet, pii manes summi Leibnitii inquierentur, ac quantis, quamque indignis innatarum legum sacerdote criminationibus religiosa polyhistoris consummatissimi in naturalis iusti rectique disciplinam consilia, contra ius, fasque, genti eruditorum in primis sacrum, ab ipsis gentium iuris moratorum buccinatoribus misere afficiantur. Instinctibus tamquam furiis ferae subinde bestiae exagitantur, nec tamen in sui generis perniciem; homo solus, homini etiam post fata lupus et in quamuis impietatem promptus, nisi domitos ratione, refrenatosque animales motus suos ac libidines habet. O barbari mores! O ingrata nimis posteritas! Interim et prioribus et nostris temporibus murmurarunt quidam, praecceptis opinionibus abrepti, contra ius naturae, diuina ueste indutum, ita tamen, ut, quia argumentis instructi, responsione digni uideantur. 1) Quo, mi care, tuus, exclamitat non nemo? *Siccine aliud tibi*

est ius naturae Christianorum, quam Iudaeorum, Turcarum, gentilium? Quodcumque iuris naturalis est inter Christianos in Europa, nonne idem quoque istius iuris esse censet inter Malabaros in Asia, in Africa inter Hottentottos, interque Harones in America? Ita seuerus censor Tubingensis introd. I. P. Trieri in ius gent. christian. in nouell. lit. h. a. p. 374 sq. Praeclara, si Diis placet, inuersa autem, (nam iure inuertuntur) multum praecleariora. Americanus et Alemannus eandem habent naturam, ergo Americanus est. Alemannus, est Christianus. Si quando rerum gestarum tabulae et itineraria fide digna abs te euoluantur: de barbarorum iure naturali barbaro haud amplius tam magnifice senties, ac non nisi animi oblectandi pariter, ac ingenii exercendi causa literis consignata fuisse, tu, ceu aequus rerum arbiter intelliges, quae ingeniorum par summorum, MONTESQUIEU et ROUSSEAU, Gallorum Heluetiorumque musarum decora maxima de alterius orbis populorum uel immanitate uel humanitate praestantiori in medium protulere, uid.

Anonymi,

L'ESPRIT DES LOIX, et traité de l'inegalité des hommes Quæstionem in facto ponere uideris, et barbarorum animis aut parum iusti rectique, aut nihil ferme insculptum credes, quoniam isti ne prima quidem uinculi necessarii officia sine pactionum interuentu obseruant, quid? quod sæpiissime fidem manu, pignore, obfide datam pro lubitu laedunt temere, rumpuntque. De Iudæorum autem hodiernorum iure naturali quam egregia specimina non habemus! Adeo nasci sumus, ut in rebus quibusuis aliis, si tentare uolumus, quantum humana indoles ualeat, hominis, egregie culti, non simiae, aut ursi exempla in scenam producamus: sed de morali hominis facultate solliciti, mentibus nostris oberrare debent laruae monstrosæ, homines quasi excepti, rationis ferme exsortes, feroces, gregatim palcentes, leones, bardis. His arietibus qui arcem nostram oppugnare uolunt, nae isti andabatarum more pugnant. Viri rerum prudentiores, naturalis iuris Christianorum auctores suasoresque, consilia sua obulere hominibus, sana et culta mente præditis, iisdemque christianæ religionis sectatoribus, qui uel maxime in Christianorum consortio ex ipsorum natura, Christi fide polita, officia quaecumque non repetere opprobrio sibi summo ducturi sunt. (uid. §. diff. III) Quid igitur ad nos Americanorum natura, situ squalida et aliorum astu inculta? Fac hominem prius ex bellua Africana, ex Hottentotto, fac, ut sentire incipiat, se facultate, legem suam cognoscendi (ita enim oraculum Paullinum Rom. II. 15 declaramus) præditum esse; et, ut leges cordi suo inscriptas eo melius legere possit, conspicillum porrige, quo nostrates quoque subinde carituri, uariantes legum naturalium lectiones mirum in modum cumulant. Mox tu (quouis tecum pignore contendo) uidebis, aliam esse brutorum, aliam barbarorum, aliam hominum bene educatorum, aliam Christianorum naturam, quam quidem omnibus antecellere nos firmiter persuasi sumus. Si quis hæc attente considerat, eius uix mentem argumentorum umbræ turbabunt, quibus CHRIST. THOMASIVS, uir summus, in den Monats Gesprächen an. 1689. p. 222 Præschium aggreditur. Sed II.) pergit philosophus acutus, sectæ suæ propugnator acerrimus, aut ius naturæ Christianorum congruit cum iure naturæ, gentilibus cognito; et præter titulum nihil in se noui ac lectione digni habet, aut non congruit, et uel falsa continet, auctori parum

THOMASIVS,

rum gratiae conciliaturae, uel de fidei rebus tractat, atque ideo frustra iuris naturalis nomen fortitur. Desideramus hic merito aciem iudicii Thomasi. Iam in mentem beneuoli lectoris reuocamus, quod supra diff. §. X contendimus, legibus, rationis ope cognitis nihil demi per reuelationem, nihilque addi, easque solum pro statu hominis Christiani declaratas fuisse in nouo foedere, ac nouis uinculis, rationi non contrariis, corroboratas; indeque autem cuiquamque manifestum erit, multum noui et lectione digni praeter titulum tradi debere in iuris naturae Christianorum disciplina. Si ad modum Thomasi ita rationes adornaremus: aut Germanorum cum Romanorum iure publico congruit, aut non congruit, et uel falsa continet, uel nomen iuris publici Germanorum frustra fortitur: quis est, qui cachinnos non tollat? Alia status forma aliam legis naturalis explicationem postulat, quam multo clariorem, ratione haud inuita, ex reuelatione sublimiori haurimus. Interpret praecceptorum animi Christiani, praeclara et excelsa iubentis, nec minus consentanea rationi docebit, nec falsa, nec mera fidei capita, III) Sunt a se inuicem prorsus distincta, inquit IAC. FRID. LVDOVICI in historia iur. nat. p. 132, lumen rationis et reuelationis; et diuersa, inde officia - - - Ergo, qui ius aliquod naturae ex sacra scriptura deducendum esse contendit, duo lumina et disciplinas, a se distinctissimas, misere inter se inuicem confundit, nec ius naturae docet, sed theologiam, et officia non hominum sed Christianorum. Parum ^{partim} rationes subducit uir ^{partim} notatus. Non opus est, quod haereamus in profliganda hypothese, diuersam officiorum naturam esse, quae ratio nos ac reuelatio docet, eum supra §. diff. X quae contra dicenda fuerint, atunde dixerimus. Nemo rerum peritus logomachia delectabitur, et diuersum a naturali officium uocabit, ad quod argumentis ualidioribus, hoc est, ex noua status Christiani figura, monente diuino uerbo, transsumtis, obligaris. Damnum tua culpa factum resarcire te iubet ratio, cogit lex ciuillis; et sacer codex quod praecipit, datum damnum ultro ut resarcias, rationi quoque consentaneum. Romana sanctio, (loqui nobis licebit cum ICto ex ea arte, quam olim professus fuerat) in legum domesticarum codice reposita, naturam suam non exiit, sed firmiter tantum obsequii fulcrum eidem adstructum fuit. Ex scriptura sacra, quam omnes amplecti de-

LVDO-
VICI

bemus, leges religionis colligimus, quarum in numero habemus cum excelliores fidei sanctiones, tum puriores actionum normas, Christianorum naturae pariter ac rationi conformes. En omnino sacram scripturam iuris Christianorum naturalis fontem! Igitur quadrata rotundis non miscemus, si concinnam uinculorum subordinationem officiorum Christianorum seorsim explicamus. *Sed ita non hominum, inquis, officia tradis, sed Christianorum.* Bene! Christianorum nos, non hominum, qua talium, officia distinctius tradita cupimus. III) *In iure naturae*, instat LVDOVICI, Thomasiae doctrinae propagator, c. I. p. 132, *non quaeritur, an aliquis regentus sit, annon, sed an officia huius iuris naturalis a quocumque etiam gentili percepti rite queant.* Socii Christiani nominis cum inter se rem habent, more Christianos decente non agentes, sed gentilium seu irrogenitorum hominum larvâ gestantes turpiter sese fallunt. Ab homine tantum christiana religione nostra experte iuris tantum naturalis officia postulabis. An ratio recta sit et decenter exornata hac in re quaerimus, an gentilium sit ratio, nihil euramus. Nescio, quo uitio abrepti, solum gentilium fidem hic implorare solemus. Vbi nam gentium degit iste gentilis, ad culus rationem, tamquam ad tribunal, confugere totum. Num in Africa aut America? Minime gentium. An est diuus Plato, an summus Aristoteles, an Cicero, Seneca et caeteri? Nos quid sentiamus de istis Graecae Romanaeque sapientiae luminibus supra diff. §. III n. VII diximus. Nostratum sapientum vox una; nos ueterum inuentis immane quantum addidisse. Vix istis relinquentes dicendi principatum, Logices, Metaphysices, Physices et uniuersae philosophiae practicae conceptus multo generaliores et accuratiores iactamus, inque uulgus emittimus. Quid est igitur, quod, quam late ratio sibi relicta, eaque perfecta et numeris suis absoluta pateat, sciscitaturi, gentilium oracula incerta, caeca, ambigua in sola morum disciplina, inconsulte consulamus? In morum, inquam, disciplina, cui fundamentum unicum paratur ex initiis solidioris cognitionis theoreticae, cuius, prae nostris, gentilium perspicaciorum specimina ualde exigua, debilia? Praeclara sunt illa S. R. WALCHII in der Einleit. in die theologischen Wissenschaften c. VI §. 20. *doch hat man mit philosophischen und an sich richtigen Lehren die Meinungen der bedürftigen Welt-*

weisen nicht zu vermischen und sie vor eins anzusehen. Nein: das wäre ein ungegründetes Urtheil, damit sich jemand oftmals betrogen würde. Eine an sich vernünftige und eine heidnische Lehre sind vielmals zwey verschiedene Dinge. Conf. c. l. §. 42. add. CANZIL
discipl. moral. §. 382.

T A N T V M.

P R A E S E S
CLARISSIMO DOCTISSIMOQUE DOM. CANDIDATO
S. P. D.

Pergratum mihi est, CLARISSIMÆ DOMINE CANDIDATE, quod, dum TIBI gratulari uolo, id merito TVO facere possim et debeam. Quidni enim multa gratulatione prosequar, TE, quum huc uenires, pleno gradu studiorum TVORVM cursum esse ingressum, et cum hic, tum postea Ienae, numquam ab iis feriatum esse, atque, postquam huc reuertisti, ea ita continuasse, et prae TE tulisse ac expressisse, ut iam fructum eorum, dignitatem philosophicam, cum laude reportes. Neque minus honestatis nomine in laude es; a qua numquam in Academiis seiunctas rationes habuisti. Quae honestas TVA sine dubio in causa fuit, ut, quum TIBI, pro ueteri et laudabili instituto, specimen publicum, pro obtinendo honore philosophico, edendum esset, pro iure naturae Christianorum propugnare uelles. Facile enim honestis placent. Quod si uero id haud omnibus aliis ardeat, noli mirari. Vnde enim repente tantum boni eueniat, ut rectissima siue pluribus siue omnibus iucunda sint? Quemadmodum autem hoc specimen ita TVVM est, ut mihi uix sex uerba ex eo debeas: ita id omnino probo laudoque, qui dudum censui, uirtutem atque honestatem aut altissimis radicibus defixam esse debere, et latissime patere, aut nomen haud raro fore inane, et procul a partibus et officiis ciuilibus tuendis abesse. Vale.

PRAENOBILISSIMO DOMINO CANDIDATO
S.
IOHANNES BERNHARDVS HOFFERVS, I. Cand.
Opp.

Nefas putarem, uota ardentissima non nuncupare honori Sodalitatis Dilectissimi, nec Tibi, OPTIME SCHWARZl, in amore respondere, cuius multa in me pignora iam dudum exitare uoluisti. Ut summa liberalioris doctrinae praemia rite capias, ex maiorum more, Ordinisque Sapientum iussa capessiturus, pro suggestu publico de argumento utili atque ualde graui, erudite differis, et a curis haesitantium mentes placide abducis. Egregie facis, DOCTISSIME CANDIDATE, quod capacis Tuæ mentis, rerumque, cum diuinarum, tum humanarum notitia uberiori exornatae, facultates amplas omnibus cognoscendas praebes, enixurus ad solidam gloriam, non nisi bene merentibus propositam. Qui splendida Magistri dignitate sunt aucti, iidem, censente Paulo, Seueri et Caracallae

facillae imperatorum administro, magis quam caeteri diligentiam et sollicitudinem rebus, quibus praesunt, debent, atque adeo, ex arbitratu quorundam, uel *magi parui*, uel *reliquos eruditos eruditione ter maiori antecellere* existimantur, quoniam *magistrum* aut *a mago*, aut *a magis* ter dictum fuisse, ingeniose arbitrantur. De Te, CARISSIME, praeclare quaeuis ominentur omnes, qui solertiam Tuam incredibilem atque peruicacem uirtutis rectique moris, studium propius norunt. Ego certe, quaeso, inprimis Te complector, inque oculis fero, nec laudibus cuiusquam ex aequalibus magis cupio, nec optimiorem, neque laetiozem, quam de Te, spem concipio, fore, ut in urbe patria laborum uigiliarumque fructus largissimos mox referas, compos uoti parentum honestissimorum, quos Tibi Deus seruet. Annuat supremum Numen uotis bonorum omnium, annuat meis, et Tibi prospere euenire gloriae accessionem iubeat, nihilque non factum bonumue cumulate laegjatur. Memoriam integrae Tuae amicitiae, deusam alte animo, donec humanis rebus fruam, religiose seruaabo; Tu uicissim fauere mihi perges et optime ualebis. Dab. Altorfi d. VIII Nou. c1812CLVI.

Non opus est, credo, longis sermonibus uti,
 Ut celebrem laudes, optime Amice, Tuas;
Quae doctrina Tibi, quae sit Tibi copia fandi,
 Quale sit ingenium, pagina docta docet.
Gratulor hinc, merito ornantem Tua tempora, laurum?
*Gratulor ingenium non latuisse Tuum!**
Hactenus et nostro quum nil magis arctius, oro,
 Ut quoque, quod ueniet, tempore, duret amor.
 * Quid. Trist. I. Eleg. VII.

ita
 Praenobilissimo atque doctissimo DOMINO CANDIDATO
 Amico suo aestumatissimo,
 egregium eruditionis documentum, summosque in philosophia honores ex animo gratulatur
 CONRADVS ERNESTVS SIVERS,
 Obisfelda - Magdeburgicus, Phil. et Theol. Cult. Oppon.

In uita decus est ingens, si iure regatur,
 Et lumen caeli complet amore decens.
Differis hoc SCHVVARZI, et quod laudas, efficis ipse,
 Ac TIBI sic laudem, et praemia certa paras.
 Clarissimo atque Doctissimo DOMINO AVCTORI,
 Amico suo Carissimo,
 singularem doctrinam atque sequuturos breui summas
 in Philosophia honores sincera mente gratulatur
 DANIEL TERSZTYENSZKY
 Scepusio - Hungarus, I. V. C. Opponens.

ntiam et sollicita
tratu quorundam,
antecellere existi-
dictum fuisse, in-
ominantur omnes,
tique moris studi-
complector, inque
s cupio, nec opi-
fore, ut in urbe
teras, compos uoti
at supremum Numen
nre glorie accessi-
giatur. Memoriam
nis rebus fruam, re-
alebis. Dab. Altorfii

rum?

mor.

MINO CANDIDATO

imo,
mmosque in philoso-
ratulatur

S SIVERS,
eol. Cult. Oppos.

is ipse,

MINO AVCTORE,

sumo,
uturos breui summos

a mente gratulatur

ENSZKY
C. Oppos.

racallae imperatorum administro, magis quam caeteri diligentiam et sollicitudinem rebus, quibus praesunt, debent, atque adeo, ex arbitratu quorundam, uel *magi parui*, uel *reliquos eruditos eruditione ter maiori antecellere existimantur*, quoniam *magistrum* aut a *mago*, aut a *magis ter* dictum fuisse, ingeniose arbitrantur. De Te, CARISSIME, praeclare quaeuis ominantur omnes, qui solertiam Tuam incredibilem atque peruiacax uirtutis rectique moris; studium propius norunt. Ego certe, quaeſo, inprimis Te complector, inque oculis fero, nec laudibus cuiusquam ex aequalibus magis cupio, nec opimio-rem, neque laetio-rem, quam de Te, spem concipio, fore, ut in urbe patria laborum uigiliarumque fructus largissimos mox referas, compos uoti parentum honestissimorum, quos Tibi Deus seruet. Annuat supremum Numen uotis bonorum omnium, annuat meis, et Tibi prospere euenire gloriae accessio- nem iubeat, nihilque non faustum bonumue cumulate largiatur. Memoriam integrae Tuae amicitiae, defixam alte animo, donec humanis rebus fruam, religiose seruabo; Tu uicissim fauere mihi perges et optime ualebis. Dab. Altorfii d. VIII Nou. clbcccclvi.

Non opus est, credo, longis sermonibus uti,
 Ut celebrem laudes, optime Amice, Tuas;
 Quae doctrina Tibi, quae sit Tibi copia fandi,
 Quale sit ingenium, pagina docta docet.
 Gratulor hinc, merito ornantem Tua tempora, laurum!
*Gratulor ingenium non latuisse Tuum!**
 Hactenus et nostro quum nil magis arctius, oro,
 Ut quoque, quod ueniet, tempore, duret amor.
 * Ouid. Trist. I. Eleg. VII.

Ita
 Praenobilissimo atque doctissimo DOMINO CANDIDATO
 Amico suo aestumatissimo,
 egregium eruditionis documentum, summosque in philo-
 sophia honores ex animo gratulatur
 CONRADVS ERNESTVS SIVERS,
 Obisfelda - Magdeburgicus, Phil. et Theol. Cult. Oppon.

In uita decus est ingens, si iure regatur,
 Et lumen caeli complet amore decens.
 Differis hoc SCHVVARZI, et quod laudas, efficis ipse,
 Ac TIBI sic laudem, et praemia certa paras.
 Clarissimo atque Doctissimo DOMINO AVCTORI,
 Amico suo Carissimo,
 singularem doctrinam atque sequuturos breui summos
 in Philosophia honores sincera mente gratulatur
 DANIEL TERSZTYENSZKY
 Scepusio - Hungarus, I. V. C. Opponens.